

Judecarea Babilonului

Sabat după-amiază

Completează și memorează: „Apoi am auzit din cer un alt glas, care zicea: «leșiți din mijlocul ei, poporul Meu, ca să nu fiți _____ la păcatele ei și să nu fiți _____ cu urgiile ei! Pentru că păcatele ei s-au _____ și au ajuns până la cer și Dumnezeu și-a adus aminte de _____ ei.»”
(Apocalipsa 18:4,5)

Primele șase plăgi determină secarea Eufratului – oamenii dezamăgiți nu mai sprijină Babilonul. În ciuda pierderii acestui suport, căderea Babilonului este însoțită de o activitate intensă a demonilor care contrafac lucrarea lui Dumnezeu prin semne miraculoase, chiar foc coborât din cer, ceea ce constituie probabil o falsă redeșteptare religioasă (Apocalipsa 13:13). Lucrarea demonilor unește întreaga lume în pregătirea pentru bătălia de la Armagedon.

Chiar la începutul bătăliei finale are loc un mare cutremur, ca parte a plăgii a șaptea, și Babilonul este împărțit în trei (Apocalipsa 16:18,19). Babilonul din timpul sfârșitului este înfățișat prin imaginea unei cetăți, ca simbol al unirii de scurtă durată a triadei satanice – balaurul, fiara ridicată din mare și fiara ridicată din pământ – cu puterile religioase ale lumii împotriva poporului lui Dumnezeu. Unirea aceasta este distrusă, iar rezultatul este dezintegrarea Babilonului.

Apocalipsa 16:19 doar anunță prăbușirea Babilonului, iar capitolele 17 și 18 arată cum va avea loc efectiv această prăbușire.

24 martie – Sabatul misiunii pentru tineret

1. Ce simbolizează apele mari?

Apocalipsa 17:1,15 _____

Ieremia 51:13 _____

În Biblie, femeia este un simbol pentru poporul lui Dumnezeu. Biserica adevărată a lui Dumnezeu este înfățișată printr-o femeie castă (Apocalipsa 12:1; 22:17), iar femeia adulteră îi reprezintă pe oamenii apostatați și necredincioși – Babilonul cel mare. Babilonul antic depindea de Eufrat pentru existență, iar Babilonul din timpul sfârșitului se bazează pe suportul maselor (simbolizate prin ape).

2. Care două categorii de oameni au o relație adulteră cu Babilonul din timpul sfârșitului și se lasă amăgiți de el?

Apocalipsa 17:2 _____

Apocalipsa 14:8 _____

Apocalipsa 18:2,3 _____

În prima categorie sunt împărații pământului, puterile politice conducătoare. În Vechiul Testament, termenul „curvie” este utilizat frecvent pentru a descrie îndepărtarea Israelului apostat de Dumnezeu și căderea lui în idolatrie (Isaia 1:21; Ieremia 3:1-10). Relația dintre împărații pământului și această „curvă” simbolizează unirea puterilor politice conducătoare cu Babilonul din timpul sfârșitului.

În a doua categorie sunt locuitorii pământului, masele conduse. Ei se îmbată cu „vinul Babilonului”. Spre deosebire de conducători, ei sunt amețiți de învățăturile și de practicile Babilonului, gândind că el îi poate proteja. Dacă beau, oamenii nu mai gândesc logic și

sunt ușor de manipulat (Isaia 28:7). Lumea întregă, cu excepția rămășiței credincioase, va fi dusă în eroare.

La sfârșit, masele vor fi duse în eroare. Ce ne spune aceasta despre pericolele opiniei populare?

Luni, 18 martie

Femeia care șade pe fiara stacojie

3. Ce reprezintă fiara și apele mari pe care le vede Ioan?

Apocalipsa 17:3 _____

Ioan este dus în viziune într-o pustie. El vede o femeie șezând pe o fiară stacojie, nu pe ape. Femeia de aici reprezintă o entitate religioasă, iar fiara, o putere politică. Imaginea aceasta în care religia domină puterea politică sugerează unirea lor în scopuri. Profeția arată deci că ele se vor uni în timpul sfârșitului. Faptul că desfrânata șade pe fiară înseamnă că ea o domină, înseamnă că acest sistem religios din timpul sfârșitului va domina puterea politică.

4. Ce legătură există între desfrânata din Apocalipsa 17:3-6 și balaur, fiara ridicată din mare și fiara ridicată din pământ (Apocalipsa 12 și 13)?

Desfrânata îmbrăcată în purpură și stacojiu este împodobită cu aur, pietre scumpe și mărgăritare, ca prostituatele din Antichitate (Ieremia 4:30). Culoarele sugerează și puterea de stat, și autoritatea religioasă.

Îmbrăcămintea ei amintește și de veșmintele marelui-preot din Vechiul Testament, făcute din materiale de culoare purpurie și cărămizie (Exodul 28:5,6). Preoții purtau o inscripție pe mitră: „SFINȚENIE DOMNULUI” (vers. 36-38), ea are un nume scris pe frunte. Paharul din mâna ei sugerează jertfa de băutură din sanctu-

ar (Exodul 30:9). Prin această înfățișare religioasă istorică, sistemul acesta religios din timpul sfârșitului devine o unealtă puternică prin care Satana atrage lumea de partea lui, dar rămâne o desfrânată și o mamă a desfrânatelor. Babilonul este îmbătat de sângele sfinților și al mucenicilor lui Isus – creștinismul medieval din Europa occidentală aflat sub conducerea papalității s-a făcut răspunzător pentru moartea a milioane de creștini credincioși Evangheliei.

Imaginea Babilonului din Apocalipsa 17 seamănă cu imaginea Izebelei din biserica Tiatira (Apocalipsa 2:20-23). Ce ne spune aceasta despre caracterul Babilonului din timpul sfârșitului?

Marți, 19 martie

Identificarea fiarei

Trăind în epoca ecumenismului, protestanții uită realitatea istorică a persecuției religioase din secolele trecute (Apocalipsa 12:13,14) și că, potrivit profeției, persecuția se va repeta și va fi mai aprigă.

5. Compară următoarele pasaje. Ce lămuriri aduc ele cu privire la cele trei etape ale existenței și activității fiarei?

Apocalipsa 17:8 _____

Apocalipsa 13:8 _____

Apocalipsa 13:3 _____

Despre fiara stacojie se spune că „era și nu mai este”, că „are să se ridice din Adânc și are să se ducă la pierzare”. Cele trei elemente menționate sugerează mai înainte de toate o contrafacere a Numelui lui Yahwé, „Cel ce este, Cel ce era și Cel ce vine” (Apocalipsa 1:4; 4:8). Apoi, reprezintă cele trei etape ale existenței fiarei: (1) Fiara „era”, a existat în trecut – vezi activitatea ei din perioada celor o mie două sute șazeci de zile profetice (Apocalipsa 13:5). (2) „Nu mai este.” Primind rana de moarte (vers. 3) în anul 1798, fiara a încetat să fie o putere persecutoare. Pentru un timp, a dispărut

de pe scena lumii, și totuși a supraviețuit. (3) La final, odată cu vindecarea rănii de moarte, ea va reveni la viață cu mare furie satanică.

Apocalipsa 17 descrie fiara din Apocalipsa 13:1-8 la momentul vindecării rănii de moarte. Pe ea șade desfrânata numită Babilon. Va exista iar o unire temporară între religie și politică, la fel ca în Evul Mediu, și va izbucni din nou persecuția.

„Să renască opoziția, să domnească din nou fanatismul și intoleranța, să se aprindă persecuția, și atunci cei cu inima împărțită și ipocriții se vor clătina și vor renunța la credință, dar creștinul adevărat va sta tare ca o stâncă, credința lui va fi mai puternică și speranța lui va fi mai strălucitoare decât în zilele de prosperitate” (Ellen G. White, *Tragedia veacurilor*, ed. 2011, p. 495).

Cum ar trebui să fie experiența noastră creștină acum, înainte de aprinderea persecuției?

Miercuri, 20 martie

Cele șapte capete ale fiarei

6. Pentru a înțelege ce sunt cele șapte capete este nevoie de o minte plină de înțelepciune. Despre ce înțelepciune este vorba aici? Cum o putem obține?

Apocalipsa 17:9-11 _____

Apocalipsa 13:18 _____

Iacov 1:5 _____

Unii traducători consideră că aici se face referire la cele șapte dealuri pe care este ridicată Roma și traduc grecescul *oroï* („munți”) prin „dealuri”. Sunt și șapte împărați care sunt simbolizați prin cei șapte munți. Însă munții aceștia există succesiv, nu simultan și nu simbolizează împărați ca persoane, fiindcă Apocalipsa nu se ocupă de indivizi, ci de sisteme. În Biblie, munții reprezintă adesea puteri mon-

diale sau imperii (Ieremia 51:25; Ezechiel 35:2,3). În profeția biblică, „împărații” semnifică împărății (vezi Daniel 2:37-39; 7:17). Prin urmare, se pare că cei șapte munți reprezintă șapte mari imperii succesive care au dominat lumea de-a lungul istoriei și prin care Satana s-a opus lui Dumnezeu și i-a făcut rău poporului Său. Din perspectiva lui Ioan, cinci dintre aceste imperii au căzut, unul este și celălalt n-a venit încă. Cele cinci care au căzut sunt marile împărății care au dominat în perioada Vechiului Testament și care i-au făcut rău (uneori) poporului lui Dumnezeu: Egiptul, Asiria, Babilonul, Persia și Grecia. Împărăția a șasea este Imperiul Roman din timpul lui Ioan.

Împărăția a șaptea este fiara din Apocalipsa 13, biserica medievală condusă de papalitate, care a stăpânit peste poporul lui Dumnezeu și i-a făcut rău. Ea urma să vină după moartea lui Ioan și după căderea Imperiului Roman păgân. Istoria confirmă profeția aceasta, care a fost făcută cu mai multe secole înainte de evenimentele pe care le anunța.

Ioan află că fiara stacojie se află în etapa capului al optulea, deși este din numărul celor șapte. Din care șapte? Din moment ce capetele apar succesiv în timp, capul al optulea este probabil succesorul celui de-al șaptelea care a primit rana de moarte. În etapa acestui al optulea cap o poartă fiara stacojie pe desfrânata Babilon. Astăzi ne aflăm în perioada vindecării răni de moarte. Capul al optulea va intra în scenă chiar înainte de sfârșit și va merge la pierzare.

Joi, 21 martie

Căderea Babilonului

7. Ce aflăm despre cei „zece împărați”?

Apocalipsa 17:12-15 _____

Apocalipsa 16:12-16 _____

Sunt diverse interpretări pentru identitatea acestor împărați. Dar Apocalipsa nu spune cine sunt, ci doar că ei formează o coaliție politică de scurtă durată chiar înainte de sfârșit și că susțin Babilonul.

Apocalipsa 17:13,14 redă din nou pe scurt bătălia de la Armagedon, prezentată inițial în Apocalipsa 12:12-17. La instigarea triadei satanice, coaliția politică mondială se va război cu Mielul. Aceasta arată că bătălia finală nu este un conflict armat din Orientul Mijlociu, ci conflictul de veacuri dintre Satana și coaliția lui, pe de o parte, și Hristos și poporul Lui credincios, de cealaltă parte.

8. Care este cauza schimbării de atitudine a celor zece împărați față de Babilon? Cine se află în spatele lucrurilor care i se întâmplă Babilonului?

Apocalipsa 17:16-18 _____

Apocalipsa 16:2-12 _____

Scena aceasta este un alt mod de a descrie secarea Eufratului (Apocalipsa 16:12). Ioan folosește limbajul Vechiului Testament care zugrăvește judecățile lui Dumnezeu împotriva Ierusalimului (Ieremia 4:30). Arderea era pedeapsa pentru fiica unui mare-preot implicată în prostituție (Leviticul 21:9). În Apocalipsa 16:10-12 se arată că puterile politice sunt dezamăgite de neputința sistemului religios de a proteja de plăgi. Se simt înșelate și îl atacă cu ostilitate. Acest sistem religios apostat de la sfârșitul timpului este pedepsit împreună cu toți cei care au ales să se identifice cu el.

Multe întrebări legate de evenimentele de la sfârșit rămân fără răspuns și ne pot pune în incurcătură. Ce făgăduință ne este dată în Apocalipsa 17:14 și ce semnificație are ea pentru noi?

Înainte ca Babilonul să dispară, o voce din cer îi îndeamnă pe copiii lui Dumnezeu care se mai află în el să iasă de acolo (Apocalipsa 18:4). Mulți închinători ai lui Dumnezeu se mai află încă în Babilon din diferite motive. Prin biserica Sa din timpul sfârșitului, Dumnezeu îi cheamă să iasă de acolo ca să nu fie părtași la păcatele lui. Ei trebuie să iasă din el dacă vor să nu aibă soarta lui. Dumnezeu nu vrea ca vreunul dintre ei să piară. Apocalipsa 19:1-10 ne arată că mulți oameni evlavioși din Babilon vor răspunde acestui apel. Gândește-te atunci la responsabilitatea uriașă care ne revine, ca biserică a ră-mășiței, și la marea noastră nevoie de putere de la Dumnezeu!

BIBLIA ȘI CARTEA ISTORIA MÂNTUIRII – STUDIU LA RÂND

Biblia: Numeri 30–36

1. Cum se putea întări sau desființa juruința unei femei măritate?

2. Câți ostași, dintre cei care au luptat contra madianiților, au lipsit după încetarea luptei?

3. Ce caracteristică avea Elim – unul dintre locurile unde au tăbă-rât israeliții?

4. Pentru cine era interzis să se primească răscumpărare?

Istoria mântuirii, cap. 56

5. Cine sunt cei care se unesc în a arunca reproșuri asupra creștinismului?

Partea I: PRIVIRE GENERALĂ

Textul-cheie: Apocalipsa 17:14

Pasajul studiat: Apocalipsa 17 și 18 au ca subiect principal căderea Babilonului de la sfârșitul istoriei pământului.

Introducere: Apocalipsa 17 descrie ridicarea și căderea Babilonului din timpul sfârșitului, pe care îl reprezintă prin imaginea unei femei, marea desfrânată (Apocalipsa 17:18). Apocalipsa 18 descrie și el căderea Babilonului, însă, de data aceasta, prin imaginea unei cetăți, cetatea cea mare (vers. 10,16,18,19).

Temele studiului:

I. Trei alianțe mondiale în timpul sfârșitului

Fiecare dintre simbolurile din Apocalipsa se încadrează într-una dintre cele trei mari alianțe formate în următoarele domenii: (1) religie, (2) guvernare sau putere politică și (3) grupul „sfinților”.

II. Diferența dintre viziuni și explicațiile lor

Într-o viziune, profetul poate fi transportat în orice timp și în orice loc, însă explicațiile viziunii sunt legate de timpul și de locul în care trăiește profetul.

III. Identitatea celor șapte împărați din Apocalipsa 17:10

Pentru a înțelege identitatea celor șapte împărați din Apocalipsa 17:10, trebuie identificată perioada de domnie a împăratului al șaselea.

IV. Relatarea din Apocalipsa 17

Rezumatul evenimentelor din timpul sfârșitului în lumina temei 1.

Aplicația pentru noi: Secțiunea aceasta se ocupă de modul în care ar trebui să ne raportăm la creștinii din alte biserici, din moment ce știm că Dumnezeu are acolo mulți urmași credincioși care nu au auzit încă avertizarea de a ieși din Babilon. Ea se mai ocupă și de asemănările și diferențele semnificative dintre femeile din Apocalipsa 12 și 17 și de pregătirile pe care trebuie să le facă poporul lui Dumnezeu pentru revenirea lui Hristos.

Partea a II-a: COMENTARIU

În Apocalipsa 17 și 18, Babilonul obține sprijin din partea puterilor politice în vederea războiului împotriva sfinților (Apocalipsa 17:6). În cele din urmă însă, puterile acestea se întorc împotriva lui și îl distrug (vers. 16).

Apocalipsa 18 repetă de trei ori regretul puterilor lumii pentru faptul că i-au acordat sprijin (vers. 9-19). Căderea Babilonului este deplânsă de lume, dar este un motiv de bucurie pentru sfinți (vers. 20).

Temele principale ale studiului 12 pe larg:

I. Trei alianțe mondiale în timpul sfârșitului

Capitolele 16–18 din Apocalipsa cuprind o serie de imagini uluitoare despre puterile și grupările din timpul sfârșitului. La o analiză atentă, reiese că multe dintre aceste imagini reprezintă de fapt același lucru, doar că îl descriu diferit. De exemplu, cele șapte capete ale fiarei simbolizează același lucru ca și cei șapte munți sau cei șapte împărați (Apocalipsa 17:9,10). La fel, marea desfrânată (Apocalipsa 17:1) este una și aceeași cu femeia care șade pe fiară (Apocalipsa 17:3) și cu Babilonul cel mare (Apocalipsa 17:5). Cum notam în studiul 11, tema 1, poporul lui Dumnezeu primește și el mai multe nume în cartea Apocalipsa.

Fiecare dintre diversele imagini din capitolele acestea poate fi corelată cu una dintre cele trei mari alianțe care se formează în ultima perioadă a istoriei pământului:

1. Alianța mondială a instituțiilor religioase unite împotriva lui Dumnezeu și a poporului Său credincios, numită Babilonul, marea desfrânată, cetatea cea mare și femeia care șade pe fiară.

2. Alianța mondială a puterilor lumii, politice și militare. Și ea primește mai multe nume: râul Eufrat (Apocalipsa 16:12), împărații întregului pământ (vers. 14), cetățile neamurilor (vers. 19), apele mari (Apocalipsa 17:1), împărații pământului, locuitorii pământului (vers. 2), fiara (vers. 3), cele șapte capete, șapte munți, șapte împărați (vers. 9,10) și cele zece coarne (vers. 12,13). Puterile acestea mai sunt reprezentate în capitolul 18 și prin imaginea împăraților (vers. 9), la care se adaugă negustorii (vers. 11) și cei ce câștigă din comerțul pe mare, marinarii (vers. 17).

3. Există și o alianță, o grupare a sfinților din timpul sfârșitului, aflați pe tot pământul, care apare cu următoarele nume: cei pecetluiți (Apocalipsa 7:1-3), cei 144 000 (vers. 4-8), rămășița (Apocalipsa 12:17), sfinții (Apocalipsa 14:12), cei care își păzesc hainele (Apocalipsa 16:15), cei chemați, aleși și credincioși care sunt cu Mielul (Apocalipsa 17:14). La tema 4, vom analiza succint relațiile despre aceste trei alianțe din zilele finale ale istoriei lumii.

II. Diferența dintre viziuni și explicațiile lor

În profeția apocaliptică, există o diferență semnificativă între viziuni și explicațiile lor. Când se află în viziune, profetul poate ajunge oriunde în spațiu și în timp. Evenimentele din viziune nu se desfășoară neapărat în spațiul și în timpul în care a trăit profetul. Ulterior însă, când primește explicația viziunii, explicațiile sunt ancorate întotdeauna în spațiul, timpul și circumstanțele în care a trăit el.

Spre exemplu, în Daniel 2, în viziunea despre chipul cel mare și despre piatra care s-a transformat într-un munte și care a umplut întreg pământul (vers. 31-36), Nebucadnețar este purtat în viziune până la sfârșitul timpului. Însă explicația pe care i-a oferit-o profetul este profund ancorată în timpul și locul respectiv. Ea începe cu afirmația directă: „Tu ești capul de aur!” (vers. 38). Mai departe, este lămurit că celelalte împărății vor urma după el (vers. 39), după perioada în care avea să domnească el.

La fel, profeția apocaliptică din Daniel 7 este alcătuită tot din două părți: viziunea propriu-zisă (vers. 2-14,21,22) și explicația viziunii (vers. 15-20,23-27). Profetul ia act de toate elementele viziunii, inclusiv de evenimentele finale, însă în explicație se arată că viziunea este în esență despre experiența viitoare a poporului lui Daniel (vers. 17,18,23-27). Aceași structură poate fi observată în Daniel 8 și în Zaharia 4.

Profeții nu înțeleg întotdeauna evenimentele doar în urma viziunii propriu-zise. Ei au nevoie de o explicație pentru a o înțelege. Și, din moment ce este oferită pentru binele profetului, explicația se bazează pe timpul, locul și circumstanțele în care a trăit el. Lucrul acesta are implicații profunde asupra interpretării textelor apocaliptice dificile, precum Apocalipsa 17:7-11, după cum vom vedea la tema 3.

III. Identitatea celor șapte împărați din Apocalipsa 17:10

Tema 2 ne este utilă în rezolvarea uneia dintre cele mai dificile probleme din toată Apocalipsa: *identitatea celor șapte împărați din Apocalipsa 17:10. Este clar că ei se succed, însă care este momentul de început al domniei lor și la ce perioadă se referă îngerul când spune că „unul este”?* Este vorba despre o putere din timpul lui Ioan sau din altă perioadă a istoriei lumii?

O interpretare răspândită este cea potrivit căreia cei șapte împărați sunt șapte papi consecutivi. Momentul de început este considerat de regulă anul 1929, când Mussolini i-a redat Vaticanului suveranitatea asupra bisericii, iar perioada se încheie cu ultimul papă din istoria pământului. Poziția aceasta a susținut frecvent că papa actual este fie ultimul, fie penultimul papă. Ea a condus la stabilirea de date.

O a doua interpretare are destulă popularitate printre cercetătorii adventiști de ziua a șaptea. Ea susține că împăratul al șaselea, despre care se spune „unul este” (Apocalipsa 17:10), domnește între 1798 și 1929, când papalitatea nu a avut putere pământească. Cei cinci împărați care au căzut ar fi deci: Babilonul, Persia, Grecia, Roma și papalitatea medievală. „Unul este” ar desemna timpul în care biserica nu deține putere pământească. Împăratul al șaptelea ar domni astăzi, adică ar fi puterea restaurată a Vaticanului.

Însă principiul prezentat la tema 2 de mai sus elimină ambele opțiuni, dacă este aplicat aici. Pasajul despre cei șapte împărați nu face parte din viziunea propriu-zisă (Apocalipsa 17:3-6), ci din explicația viziunii (Apocalipsa 17:7-18). Prin urmare, împăratul care este trebuie să fie cel care domnea la momentul când Ioan a primit viziunea, altminteri viziunea nu ar avea sens. Dacă împăratul din explicație este Roma păgână din vremea lui Ioan, atunci cei cinci care au căzut ar fi superputerile din lumea vechi-testamentară: Egiptul, Asiria, Babilonul, Persia și Grecia. „Împăratul” al șaptelea ar fi atunci papalitatea medievală, iar cel de-al optulea (Apocalipsa 17:11), care este din numărul celor șapte, ar fi Babilonul revenit la viață în capitolul 17, o entitate care se va manifesta deplin în viitor.

IV. Relatarea din Apocalipsa 17

După cum am văzut la tema 1, în timpul sfârșitului se formează trei alianțe mondiale: alianța instituțiilor religioase opuse lui Dumnezeu, alianța puterilor politice ale lumii și alianța sfinților. Toate trei se formează la ultima proclamare mondială a Evangheliei (Apocalipsa 14:6,7) și a contrafacerii ei (Apocalipsa 16:13,14). Prin evanghelia falsă a demonilor (Apocalipsa 16:13,14), Babilonul (triada demonică – vers. 19) cooptează puterile lumii (vers. 14,16). Babilonul „șade” pe fiară (Apocalipsa 17:2-7). Instituțiile religioase unite domină pentru scurt timp guvernele lumii, vărsându-și furia asupra sfinților (Apocalipsa 17:6; 13:15-17). Însă, în momentul în care Dumnezeu intervine (Apocalipsa 17:17) și seacă sistemul de suport al Babilonului (puterile politice/laice – Apocalipsa 16:12), puterile acestea se întorc împotriva lui și îl distrug (Apocalipsa 17:16). Dumnezeu își scapă astfel rămășița de la distrugere (vers. 14). După căderea Babilonului, puterile lumii își găsesc sfârșitul la a doua venire (Apocalipsa 19:17-21).

Partea a III-a: APLICAȚIA PENTRU NOI

1. *Rămășița credincioasă lui Dumnezeu are misiunea de a-i chema pe ceilalți credincioși ai Săi să iasă din Babilon (Apocalipsa 18:4). Ce înseamnă aceasta pentru noi astăzi? Să nu ne lăsăm duși în eroare de masca de creștinism a Babilonului din timpul sfârșitului, principalul dușman al lui Dumnezeu. Și să învățăm de la Isus! El i-a iubit și pe conducătorii religioși și pe zeloții care se opuneau lucrării Sale (Luca 6:15; Marcu 12:28-34).*

2. *Ce concluzii putem trage din descrierile celor două femei din Apocalipsa 12 și 17? Deși seamănă, fiecare simbolizând o entitate religioasă, ele sunt diferite: desfrânata Babilon simbolizează o formă falsă de creștinism, iar femeia din capitolul 12 este biserica lui Dumnezeu de-a lungul istoriei. Ioan se miră (Ioan 17:6) tocmai din cauză că și biserica apostată are o înfățișare creștină. Lucrul acesta ar trebui să ne arate că se poate întâmpla să credem că îl urmăm pe Dumnezeu (Ioan 16:2) și totuși să fim pierduți din cauza mândriei și a încăpățănării.*